

«Глас Црногорца» службени орган Краљевине Црне Горе, издаје се сваког петка у Паризу, према сушавној потреби. — Предплата, на шест месеци, износи три франка за француску, шест франка за друге земље. — Адреса за све што се тиче гласа: Journal officiel du Montenegro, Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle (France).

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

LA VOIX DU MONTÉNÉGRIN

Journal officiel du Royaume de Montenegro

paraissant actuellement à Neuilly-sur-Seine (France)



НЕЈИ код Париза, 15. маја 1918.

NEULLY-sur-SEINE, le 28 Mai 1918

La Voix du Monténégro (Glasce Tsernogortska) paraît suivant les exigences du service. — On s'abonne au bureau du Journal officiel du Monténégro, à Neuilly-sur-Seine, rue Ancelle (France).

Prix de l'abonnement pour six mois: Pour la France: 3 fr. Pour l'Étranger: 6 fr.

СЛУЖБЕНИ ДИО

РАСПИС

Француско Министарство Спољних Послова саопштава:

Г. Префект Полиције града Париза донно је рјешење да сви који су настани у Паризу и у оштинскама департамана Сене, а који желе да им се потврди пасош за одлазак из Париза, морају одсада лично доћи у Префектуру (La Prefecture de Police; Caserne de la Cité, 1-ère Division, 4-ème Bureau) и ту се изјаснити о својој намјери.

Паузимају се радници који имају карту зелену или жуту. Странци и колонијални радници који имају карту зелену (фабрички радници) или жуту (земљораднички радници) имају се пријавити у полицији онога Комисаријата у којему су запослени, и ту изјавити своју намјеру за одлазак.

Бр. 1814
Неји код Париза,
9. (22.) маја 1918.

Из канцеларије
Кр. Мин. Унутр. Послова

Бригадир *Иво Ђурић* преминуо је 4. (17.) маја о. г. у Вајахофну (Аустрија).

Број 337
Неји код Париза,
11. (21.) маја 1918.

Из канцеларије
Кр. Пр. Министарства Војног

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ

— Његово Величанство Краљ Господар вратио се 6. (19.) маја у По, из Италије, камо је, са Њ. Кр. В. Њагињом Вјером, био пошао да походи узвишену Италијанску Краљевску Породицу. Краљ Господар је са Његовим Величанством Краљем Виктором Емануелом походио том приликом италијански фронт.

— Министар Финансија и Грађевина г. Мило Вујовић, вратио се у Неји код Париза 30. априла (13. маја).

НЕЈИ код Париза, 12. (25.) маја.

Приликом прославе у Риму на дан када се навршило три године откако је Краљевина Италија ступила у рат, намијерени су између Кр. Владе и Владе Краљевине Италије поздравити телеграмима који, у српском преводу гласе:

Њ. Екселенцији г. Орландо
Рим

Част ми је, у име Кр. Црногорске Владе, подијелити најсрднију честитицу приликом дана, у који се навршило три године откако је Италија ступила у рат. — Откако је племенити ваш народ тргао мач у одбрану правде и правде. Частно смо убиједили да ће крв, коју су херојски синови Италије заједнички пролили са Савезницима за Правду, подићи слободу потчињених, као и оних који су, као ми, слободу привремено изгубили. Крв, проливена на објема обалама Адрије, овује наше народе неразлучним везама.

Вујовић.

Њ. Екселенцији г. Вујовићу
Неји код Париза

Топло вам захваљујем на осјећајима које сте ми, у име Владе Краљевине Црне Горе, изјавили изразити приликом

трогодишнице нашег стварања и рат. Италија, ајерна својим традицијама, с најдубљом симпатијом прати ствар политичких народа, и жели од свег срца да приушти Поруку и Цивилизацију историје и њихове праведне захтјеве. Директни осјећаји народа црногорског, према нама, налазе најсрднији одговор у срцима свих Италијанаца.

Орландо.

ПРЕД ОДСУДНУ БИТКУ...

«Нема војника у цијелој војени на западном фронту који не осјећају предстојећу немачку офанзиву (тачно речено: трећи ударац велике офанзиве). Велики општи јуриш се очекује сваког вечер у сваку зору. Прво рећи, свако се чуди како то да није већ почела и свако расипује који су разлози томе. Да ли непогодни вријеме и вјеша? Или огромне тежице око нехране? Или је огроман број губитака у првој и другој офанзиви, одвећ успјешно морал у војсци? Или, можда зато што се спрема ударац много силнији по што је био овај први, на Амјен (21. марта), и онај други, на Пир (10. априла)?» — Тако нас изјештава дописник листа Фигара, који је ових дана имао прилике обћи и на западном фронту од Ламанша до швајцарске границе.

Четврта је недеља откако немо расположено влада и у свих војно-стручних круговима који прате припреме за велику офанзиву, за офанзиву, којој би имао бити задатак да узме што је више немачких штурмова «да разбјеже свакој савезничку од толико милиона војника, да Енглези притјерају и појури и да Кр. Париз» на овај дан Виљем команданте немачки мир Европи, Америци и Азији.

Него, потоних дана и сами немачки листови питају се и чуде што већ не почиње одесудна крвава игра. Зашто не почиње и зашто већ није почео тај највећи покољ. Ево како пише генерал Алберт у Теглихе Рундшау: «Немачки народ почиње доста прилично унемиравати се. Немачка губи стрављенје. Она сваки дан изишћује нове успјехе и нове побједе, а дају јој да чита веома мршаве комуникее.» Баш као што се у позорницу буну нестрпљива пухлива јер, за своје паре неће дуго да чега, него хоће да гледа. Чудо нервозни људи!..

Комуникее, међутим сваки дан показују готово исте ријечи: «Осим топовског препуцавања, авио-паланске борбе и појединих локалних сукоба, на цијелом фронту мирно... веома мирно... потпуно мирно...»

Подошрива, подмукла тишина! — Као два противника који су, прије но ће се дохватити у коштац, приправили оружје и наредили се, и онда обојица умукнула, закривљеним погледима мјеречи један другог и чекајући први скок и хитац. — Тако данас стоје два највећа табора један према другом. На једној страни сва неизбројна снага енглеско-француска, уз њу белгијска и свјеска америчка убојна сила, и италијански помоћни одред; ту је Португалаца и добровољаца руских, пољских, чешких и шпанских; ту је и Црногораца. Ту су обје Америке, Азија, Африка, Аустралија. «Когод бајонет ионијети може, отима се за вјечну част, да на Западном фронту буде браћом цивилизације и људског права...» Врховни командант Фош, вјешто мановришући и уступајући, досад је толико штедио резерву, да ју сад свуколику има на расположењу на свакој тачци где би му год била од

потребе. — На немачкој страни: до 210 дивизија, од којих 82 у борбеној линији, распоређених у 5 армија; у свему 1,700.000 војника, од којих 1,100.000 бајонета. Од цијеле те војске, двије трећине је збијено на фронту између вароши Пира и ријеке Оазе. (Ту, као да ће и бити главни ударац — по свој прилици између Араса и Алберта — ту, где ће им се (мисле тамо они) отворити пут за Париз и за канал Ламанш; ту где ће им — убијени смо — савезничка војска приредити такав дочек, да ће им за онај следећи «четврти» ударац требати још више припреме по за овај «трећи»...) Чује се и то, да је и вајзер присутан на бојном пољу и синови му, и рођаци, и сви немачки владари. (Добар знак: ће је Виљем, ту ће Пилемдима сигурно пући нека ногица!) Дозвао је на договор и младог Ђесара бечког да у потоњем часу, као пред причест, нешто групно углаве. Уговорили су, вели се, пов «двојици савез». На га је одмах упутно чак Фердинанду и Мухамеду, да и њих двојица притврде савез.

Ево и опет неколико дана прођоше у грозничаву очекивању!... Кроз ту тишину, пред буром и лом, чу се један племенит глас преко Океана, глас напонтгованијега а можда и највећнијега човјека данас хрвјетског, президента Вилсона, који овако дивно поручу шаље француском народу:

«Народ Сједињене Америке срећан је што се у овој војни, боритимно с француским народом, у војни, у којој свако, који год жели правду, треба да се поточи што у њој може учествовати. Већ је сто година, отиско амерички народ тражео слободу и правду, и се пружила доста од окова француском народу своје пријатељство. У његовој се души, толико година, подио диван, херојски, и најпозорнији француском у овој грозној и крвавој борби између слободу и диктатура. Сва срца америчка бију за војску која се налази на бојним пољима дичне Француске. Американи су вам браћа и велики и светој заједничкој нам ствари.»

Вјести, стигле при закључку листа:

Офанзива, о којој говори горњи чланак, заиста је и почела, јуче, у понедељак, рано у зору. — Истовремено почео је и далекобојни тон бомбардовања Париз. (Штете је било незнатне; с погледом на започету судбоносну битку, ставовиштво се много и не обзира на ово бомбардовање, по иде за својим послом...)

Први јуриш — јуриш који има да заподјене највећу битку у историји свијета — кренуо је на ријеку Е и у (Aisne): на фронту од 40 километара дужине почели су се, иза јаке топовске палбе, помањати непријатељски јуришни батаљони. Синоћни комуникее јавља да је савезничка војска пред изненадним првим ударцем пустила Нијемше да се примичу до друма Шмен-де-дам и да пријеђу и Ену.

Истовремено су Нијемци напали и на сјеверу, у Фландрији, гдје су их, о ко И и р а, Французи снажно одбили.

Истовремено долази са италијанског фронта добар глас да су Италијанци у алпским планинама (на висини од преко 3000 метара отели Аустријанцима 4 бригега, заробили 900 војника и 12 тонова.

РУМУНИЈА

Румунска влада надала је 8. маја прокламацију народу у којој каже:

«Данас у подне закључен је мир. Мир се зове Букурешки Мир. Сва пријорица питања између Румуније и оних држава противу којих је ратовала, уређена су: између наше државе и тих држава влада нормално стање. Румунија поново ступа у неутралност. Сметње, које су стојале на путу миром унутрашњем развоју, коначно су отклонене. Румунија ће одсад бити у стању да, под заштитом својих уставних уставова, предузме радове који ће збрисати трагове рата и који ће еталолати стање, створено миром.»

Краљевим указом распуштена је Народна Скупштина. Нови избори су расписани за почетак јуна, а сазив Скупштине за 17. јуни. Она ће имати коначно да одобри мировни уговор.

Потпуна демобилизација румунске војске вршиће се по војничким класама, и у колико то превозна средства омогуће. Изасланик немачке управе у окупираним крајевима румунским, под чијом ће се контролом вршити демобилизација очекује се да стигне у Јашу, дапањву пријестоницу румунску.

Јављају преко Цириха из Беча да је румунска граница «поправљена» тако да Аустроугарска тијем добија до 10 километара широк појас од румунског земљишта, а на понеким тачкама и више од 10 км. Угарска добија свега 5000 квадратних километара, а Аустрија добија оно 600 кв. км. сјеверноисточно од Черновица. Нарочито су важне одредбе у уговору, којим се централним силама уступа право експлоатације румунског петролеума за 99 година.

Пошто су се представници свих држава растали из Букурешта, бугарски министар-предсједник Радославов се вратио у Софију и изјавио:

«Бугарска добија Добруву до близу железничке пруге Чернавода—Кистеневе, Остаток Добрује, све до ушћа Дунава, остаје засад под заједничком влашћу централних сила.»

У енглеском парламенту изјавио је министар спољних послова Балфур:

«Чим се коначно угаси нови букурешки мир, Румунија престаје бити наш Савезник, и ступа међу неутралне. — Енглеска влада изјављује своју најтоплију симпатију за Румунију у грозноме јој стању у које је доијела. Наша ће дужност бити да јој на будућој општој конференцији мира изградимо ревизију ових немилосрдних услова који су јој букурешким миром наметнути.»

Румунски краљ Фердинанд примио је из Рима овај телеграм од предсједника срдјелских и бугарских Румуна, ради чијега ослобођења је Румунија ступила у рат:

«Ма да је, црљед-дрјскога слома, преминуло словенити и Румунији и ма да је силама, као ножем под трло, негизана да пошитоше мир прије но је постела црља који је себи ставила, то ипак овај мир не умањује привлачење воје. Вишем Величанством и румунском народу дугују Румуни из Ердеља и Буковине.»

Савезници су на тај нови «букурешки мир» одговорили овим протестом који су 18. маја у Јашу потписала три министра, енглески, француски и италијански:

«Савезничке Владе дознале су да уговор о миру, који су Централне силе потписале са Румунијом, садржи закључке који се очигледно противе одредбама међународних уговора које су и те силе потписале.»

Тако, Букурешки уговор утирђује и то, да ће Дунав, од Браиле па на ниже, бити стављен под власт једне нове комисије којој ће чланови бити само из подунавских држава или из држава на приморској обали. Устаповљене те пове комисије, као и све намјене, ушћене у статуту «Европске Дунавске Комисије».

CROIX - ROUGE MONTÉNEGRIQUE

ŒUVRE DES PRISONNIERS DE GUERRE MONTÉNEGRIENS

Sous la Direction de S. A. R. la Princesse Xénie de Monténégro

PARIS (VIII^e) 114, Avenue des Champs-Élysées

TÉLÉPHONE: Wagram 23-34

LISTE DES SOUSCRIPTIONS

Table listing donors and amounts for the Montenegro Red Cross and Relief Fund. Includes entries like 'The Montenegrin Red Cross and Relief Fund. Londres' and 'M. Maurice Ramet'.

TOTAL 608.961.48

Avec les listes précédentes, recueilli à ce jour par l'Œuvre de Prisonniers de Guerre Monténégrins la somme de Fr. 903.378.20

Il a été expédié en tout jusqu'aujourd'hui 42.432 paquets par cette Œuvre. PARIS, 14 Mai 1918.

УСТАНОВА ЗА ПОМОЋ ЗАТОЧЕНИМ ЦРНОГОРЦИМА, У ПАРИЗУ

саопштава горњи списак добровољних прилога, примљених у сврху одапињања пакета нашој браћи, интерниранима у заробљеничким логорима у Аустрији и у Угарској. Од свога постанка, Установа је примила свега франака 903.378 и 20 сантима, за коју је своту набавила и отпремила свега 42.432 пакета.

ПАЗИЗ, 1. (14.) маја 1918.

изведене без судјеловања свих оних држава које су статут потписале. Чини флагрантну повреду истога статута. — Члан 2. Лондонског Уговора од 3. маја 1883. предвиђа поступак по коме би се имала вршити свака измјена у том статуту. — Члан 4. Париског Уговора од 30. марта 1856. прописује да одредбе Бечког Конгреса у питању пловидбе по ријекама, које теку кроз неколике државе, имају важност како за цио Дунав тако и за његово ушће.

Одредбе Букурешког Уговора су у противности и по облику и по садржини и законским условима о пловидби по Дунаву, јер он их мијења без икаква обзира на законе који су за овакав случај предвиђени.

С погледом на то, министрима Француске, Велике Британије и Италије част је, по наредби њихових Влада, ставити румунској Влади знању, да државе, које је они заступају, сматрају све одредбе, у питању дунавске пловидбе, које су донесене без њихова учешћа, као непомоћне. То питање моћи ће се ријешити тек

на општем миру и уз сагласност свих заинтересованих држава.

Према томе, те државе скидају са себе сваку одговорност за последице које могу настати због привременог режима, под којим ће ово питање остати док не дође до општега мира.

На све то, недељни париски лист La Roumanie пише ово:

«У очима Румуна, мир, склопљен у Букурешту, значи њемачко тиротство, значи турску вазалност, као што бјеше у доба «влашко-молдавских књажевина», с том разликом, што је ово данашње њемачко вазалство сто пута срамније од турскога. Уставни живот у Румунији не може настати врх гроба румунске независности. Уставан живот слободних Румуна не може се развијати под бичем пруских жандара и хусара. Ми то јавно и гласно довикујемо, да нас чује сав свијет у савезничким земљама.»

Из свега овога се види да је нови букурешки мир само привремен, а у њему привремен...

ВИЈЕСТИ И НОВОСТИ

Италија за Црну Гору. Читамо у угледном римском листу Messagero од 28. априла, под натписом Il grido del Montenegro («Јаук бола Црне Горе»):

«У италијанском парламенту подицсена је интерпелација односно очајнога стања народа црногорског. Како се са поменутом интерпелацијом сложила огромна већина парламента, то је питање, о коме је у овој ријечи, добило свој политички значај. Интерпелација гласи:

«Потписани упућују ову интерпелацију на Предсједника Министарског Савета, у жељи, да саопшти, да ли Предсједник намјерава обратити пажњу Парламента на потребу која изискује да се Влади Краљевине Црне Горе укажеју нужне олакшице, како би се на тај начин спријечило да црногорски народ не буде уништен глађу — што би био јединствен пример међу жртвама овога општега рата! — олакшице, које су утолико лакше и утолико обавезније, уколико не изискују од Италијанске Владе никаквих жртава ни у храни ни у новцу; оне су лакше и због тога, што су Савезничке Владе већ изјавиле своју наклоност и своје расположење да на потребне начине судјелују у том дјелу. Недостатак помоћи од стране Италије могао би се тумачити тако, да на њу (Италију) падне сва одговорност за трагичко напуштање овога савезничког народа.»

Нар. посланик Лапења и другови

У вези са том вијешћу, коју саопштавамо по Месаџеру, дознали смо да су интерпелацију — од присутце три стотине посланика — потписала 182 народна посланика који припадају свима политичким странкама италијанског парламента; освојила ју је знатна већина. (Први потписник је угледни политичар Ларегна, а међу осталим потписницима исте интерпелације налазе се имена готово свих бивших министара и државних секретара.)

У јединици парламента интерпелација је веома пажљиво саслушана и прописна је једногласно утисак? Још читање пропраћено је јединодушним одобравањем посланика из свих странака.

И овим актом, као и у безброј прилика досад, племенити народ италијански је, преко свога најмјеравајег тумача, показао своју симпатију према вјерном савезнику Црној Гори, што ми овдје са ционо признања и благодарности биљежимо.

Не можемо ову прилику пропустити, а да, са извесним болом у души, не скренемо пажњу и на ову «чудновату» околност:

Одмах иза ове политичке манифестације, коју свакако можемо обилежити као један успјех наше опште ствари, појавили су се гласови који потијечу из добро познатог нам извора, а који цијелу ову ствар искоришћавају за своје личне интересе, представљајући је тако као да је то тобож тамо «ниховом» заслугом постигнуто. Не бисмо имали ништа противу тога — јер нам је стало само до тога да наша ствар буде помоћна, да ма то било и од стране наших «противника». Али се гнушамо, кад знамо, да се тијем данас хвале они, који су прошле године — кад се «Одбор црногорских најбеглица у Паризу» заузимао по овој истој ствари и, у корист њену, упутио онај очајан апел Савезницима — који су, велимо, путем штампе позвали Савезнице да се не одлазку том апелу... А и да ће помињемо, и овом приликом, што су «ве чинили и што све још чине!»

Црногорски Црвени Крст у Бјут-Монтани (Сјев. Америка) саопштава нам да је од браће Црногорца примљено следеће добровољне прилоге, на којима им јавно изриче своју топли благодарност.

Причужили: 15 долара Радован Шарацковић; по 10 долара: Мијат Милошевић, Вукале Поповић и Токо Перовић; по 5 долара: Милосава Деида, Иво Капа, Гојко Вучковић, Драго Радомац, Мићо Вуч-

ковић, Саво Вукмановић, Спасоје Вуксановић и Радомир Бошковић; 4 долара Драго Кожанегра; по 2 долара Митар Бољевић, Перо Сјенчевић, Јован Капа и Благо Шоћ; по 1 долар: Марко Вукосавовић, Милица Вуксановића, Стево Вучковић, Анета и Даринка Вучковића, Благо Гојнић и Милица Меденица; 50 центи Александар Вучковић.

Црногорски Црвени Крст у Женеви примно је добровољних прилога од г. Dick Grujicitch, Rado, New Mexico, један долар; од г. Vasa M. Stenovitcha из Лиона, 21 rue Danton, двадесет швајцарских франака. Комитет изриче прилагачима јавну захвалност.

За босанску и херцеговачку нејач. «Hrvatska Država» саопштава: «До данас (1. марта п. н.) смјештено је у Хрватској 3750 католичке дјеце из Босне и Херцеговине, 1909 православне и 120 муслиманске; свега 6000. У Бачкој и у Банату издржавају се 230 православне дјеце. Још има мјеста у Хрватској; за 1517 католичке дјеце и за 1551 православно дијете, а у Бачкој и Банату, још неколико хиљада мјеста.»

«Hrvatski Dnevnik» од 15. марта (п. н.) јавља да је број босанско-херцеговачке дјеце, послане на исхрану, прешао до тога дана број од 9000.

Краљица Јелена, дична шпер нашега узвишеног Краља Господара, показала је у безброј прилика материнску љубав према народу, који ју је заволно истом љубављу, као што је и црногорски народ заволно њену мајку, нашу узвишену Краљицу Милену. Јављају из Рима да је Њ. В. Краљица Јелена упутила апел свима Италијанкама, с позивом, да свака приложи по неки свој златан украс; на да се приходом тијех прилога оснује фонд који ће давати стипендије сирочадма жељезничких радника, погинулих за отаџбину.

Помоћ Савезницима. Јављају из Хаваја да је предсједник Француске потврдио закон којим се одређује свота од три милиона долара годишње, за потпору свих установа које помажу Савезницима. Одредиће се нарочита комисија за извршење овога закона, и која ће се старати за ратну пропанду. Сто милосрдних сестара биће ускоро отпремљене пут Француске.

Губитак своје народности. — Сваки Француз — читамо у «Тану» од 18. маја — који ступи у туђу војску без овлашћења своје владе, губи своју француску националност. Питање је било само у томе, да ли то бива и у том случају, ако дотични ступи и у коју савезничку војску. Свих дана је суд имао прилике да донесе рјешење по том спорном питању. — Неки Стимси, рођен у Паризу од енглеских родитеља, пропустио је био да се својевремено (т. ј. кад је навршио 18 година) изјасни о томе да жели припадати народности својих родитеља. Услед тога, власти су га, по војном законима, уврстиле у француску војску. Сад је суд потврдио тај поступак француских власти, али је уједно дошло и то рјешење, да исти Стимси губи своју народност, као Француз (qualité de Français) јер је, без одобрења своје Владе, био ступио у службу једне друге (енглеске) војске.

Одликовање Руса на фронту. Командант маронанске дивизије извјештава да је држање руске легије у потоњим борбама сваке хвале достојно и да је стављена за узор осталим четата. Посљедњих дана Руси су имали преко сто погинулих и 75 рањених (од којих 8 официра). Канетан Л. добио је орден Почасне Легије на бојном пољу, а велик број њих разна друга војна одличја. Командант дивизије се нада да ће се руска легија све више повећавати доласком нових добровољаца.



Сердар Перо Матановић. Умјесто свих многобројних одличја која су му красила сребрне токе, набројаћемо врлине и заслуге честитог старине које ће му се помињати док се год буде причало о старој слави и војеванау црногорских витезова и четника: био је граховски јунак, био је учесник чувене одбране манастира Острога, био је вјеран сарадник и служителј Кибаза Данила, био је тип оних старих родољуба, који су Црну Гору, Српство и Славјанство љубили свом душом својом, и био је поштен чојек за све 92 године свога бурног живота.

Рођен је потонјих година владавине Владике Петра I Светог. Већ у младости се исказао толико, да га је Петар II заплонио са 40 тала највиђенијих Црногораца, — одликовање које се данас може оцијенити само кад се узме на ум то, да Владика Раде није бирао свештенике по прописној богословској спреми, већ по начелу: духовне старјешине племену и народу треба да буду они који су по својој поштини, поштену и по храбрости најдостојнији тога мјеста. Мало ће који још данас бити у животу од те четрдесеторице, коју је благословио и запосио ова нестара рука, која је одиела и «Горски Виленац». Поп-Перо, сердар, биће један од потонјих...

Као младић, одважно се са оном гласовитом одабраном дружином бираога Црногораца, која ће задивити свијет својим јунаштвом, *бранећи манастир Острог*. Тридесеторица бјеху се под вођством великога војводе Мирка, оца Краља Николе, затворила у неприступну пећину, високо у острониким гредима, са тврдом вјером да ће сви до једнога ту прије изгинути, но турској некрети издати свето тијело Василија, остронскога свеца, које су собом склонили у пећину. Недељу дана држала се чета у заклоу, који су Турци озло гађали топовима. Познато је како је један од њих (Крчо Петровић) рукама дохватио ђуде које је било погодило међу њих у пећину и, прије но је нукло, бацно га доле међу Турке гдје се распирло.

Од тада, од 1851.-2. године... колико војевана и четована! На Грахову — оних дана наирниче се равно 60 година од чувене битке — сердар Перо је задовољио Обилића медаљу; затим по врлетима Херцеговине и Кривошија, гдје је друговао и војевао са лавом зубачким Луком Вукаловићем, са Ковачевићима, Петровићима и Стојановићима, и свијем другим чувеним четницима који су сви дано прије њега преминули. А већ разумије се да је 1876. учествовао у ослобођењу Никшића, Бара и Подгорице. А негога старога ратника гледали смо и 1912.-13. у опсади Скадра, гдје на врлетним кривама око Тарабома обилази позиције, и моли и куми младе офитире да му даду да још једном пенали топ на Турке... још једном, потонји пут «прије но крениу лут Цариграда». Старије тада навлаш излазио на мјеста веома изложена топовској палби непријатељској... Павлаш, јер је тражио смрт, *смрт на бојном пољу*; припадао је још опоме кољени људи који су се бојали од «смрти на постели», презирали смрт од дуге болести и старости. Назорн једног другогга доба и покољења, којегга је данас нестало, а сердар Перо био му један од потонјих представника.

Бог му је дао и једну ријетку милост: ведру старост. Волио је омладину а омладине је вољела и њега. Био је од најпопуларнијих људи у Црној Гори, око којегга се окупавало друштво, као око гуслара, да слуша приче о ономе што је негда било, и о чему би врједило написати читаву књигу успомена. Сви који су га знали, кад чују вијест о његовој смрти, са пуно искрениости ће рећи: Лака ти земља, честити дољенски сердаре; сјећаћемо те се и помињати, док се год буде причало о славним данима Црне Горе и њених витезова: *вјечан ти помен*.

Бригадир Иво Ђуровић. Родом из Црнице, из одличне куће, која је Црној Гори дала валаних синова, као што бјеше стриц му, чувени војвода Машо Ђуровић. Свршивши официрску школу у Италији, произведен је за поручника црногорске стојеће војске. Ваљда исправан у служби, унапређен је за команданта Црничко-приморске бригаде и, најпослије, као министар војни, позван је у кабинет краља Јазара Томановића. У Балканском рату командовао је првом дивизијом, а у рату против Аустрије левокрилоном колоном Дољенскога одреда. — У служби се одликовао тачношћу и савјесношћу те је, као узоран официр и искрени родољуб, уживао велико поштовање у свима круговима. Могао је бригадир Иво још много користити својој отаџбини, коју је љубио и која данас у њему оплакује велик губитак. Вјечан му помен.

— Из Беча јављају, преко Швајцарске, да је у тврђави Терзиенштату, 16. марта 1918., умро **Гаврило Принцип**, одличје је руке на Видов-дан 1914. пошину у Сарајеву, аустријски царевић Франца Фердинанд.

ИЗ СТРАНЕ ШТАМПЕ

Кобне године 1914. заузимао је један од најважнијих дипломатских положаја у Европи **принц Лихновски**, амбасадор Њемачке у Лондону. Био је свједок свих оних брзих промјена и судбоносних телеграма између европских пријестоница, од Видов-дана до 1. августа, који ће убрзо затим проузроковати страховиту катастрофу и цијело човјечанство повући у суноврат.

Много се писало и расправљало а колико ће се тек писати још! — о питању: ко је прави кривац? Свака од зараћених држава издала је своју књигу, дипломатски зборник, у којој је изнијела односне службене документе, са сврхом да свака скине са себе одговорност и вјечну клетву. Литература, која је настала о том питању, бацила је огромном већином, сву одговорност ни на кога другог до на Њемачку, односно на њену војничко-империјалистичко-нацигерманску струју, коју води цар Вилем већ пуних тридесет година, откако је год дошао на пријестол (1888.).

У поточе вријеме узео је ријеч о том питању и Лихновски, јер се било и на њега покушало донекле бацити одговорност: да, тобож, није употребљено сва средства, да Билеску уздржи од рата; него да је, послаником у Лондону, радио штетније о томе да и Британију умјешта у конфликт. На ту клевету одговорио је недавно Лихновски опширно изјавом која је изазвала огромну сензацију не само у Њемачкој већ и у цијелом свијету. Својом изјавом као да је отровао све одговорне чиниоце њемачке! Он открива голу истину која показује и начисто доказује, да је за цио овај рат одговоран главом цар Вилем и син му кронпринц и њихова околица, до адила и бијеса запесена њемачким «вотрахом» опјетским царством! Дигла се бура огорчености на њ, изван је највећим издајником њемачким, службено је уклоњен из свих државних слојева, интерниран у својој кући, спрјечен да појегне у неутралну Швајцарску и т. д.

Цијелу ову бош-аферу, која се нас много и не тиче, помињемо због тога, што Лихновски у својој изјави узгред напомиње неке чиниоце које бацају свјетлост и на догађаје на Балкану, који су претходили кобној години 1914.

Ево тих мјеста: «Већ је све било урађено, да градоносни облак и овога пута мије изнад Европе те да се натпуштено небо изведри! У часу када је Бертолд, који се све докле јуначки и пријетно Србији (по наговору и интригама из Берлина), био одлучно да промијени тактику и да попусти, и у часу, када је Русија — пошто је пуно подјељу дана узалудно преговарала и чекала — приступила својој мобилизацији, *ми смо били они који смо на ту мобилизацију одговорили утимањем и објавом рата*.

Требало нам је прекинути са нашом кобном традицијом у Источном питању, у коју нас је био увукао наш Тројици Савез; требало је да смо увидјели да нам је крупна погрешка што се удружјемо с Турцима на југу а с Аустроугрима на сјеверу. Тјерајући политику коју смо почели на Берлинском Конгресу, ми смо кад-тад морали доћи у сукоб и са Русијом и с цијелим свијетом.

У мјесто да смо били наклоњени бујном покрету младих балканских држава, а ми се везали са њиховим умјетанима, т.ј. с Турцима и Угрима. Та кобна погрешка наше политике на Истoku нагнала је Руса, нашег најбољег и најприроднијег пријатеља и сусјела, у наручја француска и енглеска...

Нијесмо се требали обазирати на жеље наших савезника, јер њихове жеље биле су за нас не само ни од какве користе, него од штете. Гледајући на Исток «през аустријске наочари», ми смо морали доћи у сукоб с Русијом. Због тога су нас омрзле младе енергичне државе балканске које су се нагло узеле развијати и које су већ биле наклоњене да ступе с нама у трговачку везу те да изазаре наше производе.

Сваком приликом: у питању Арбаније, у питању изласка Србије на Адрију, у питању Скадра, у питању одређења арбанске границе, свагда смо се стављали на аустријско гледиште, и то, у вријеме кад Едвард Греј готово никад није

устајао у одбрану француских и руских интереса. Напротив, он је често пута држао нама страну; никојом приликом није хтио дати повода за рат, као што је тај повод доцније дала погибија аустријскога царевића. Тако на примјер, *поговом*, т.ј. Грејевом заузимању, има се највише захвалити то, што се могло ублажити краља Никола да напусти Скадар. Иначе, да не би Грејева заузимања, свјетски рат је могао планути још приликом скадарскога питања, јер свакако да нама (Њемачкој) никада ни на ум не би пало, да «свога савезника» (Аустрију) наговоримо да попусти у скадарском питању.

Уз ове ријечи Лихновскога, пружа нам се згодна прилика да поменемо и ријечи француског министра Спољних Послова Пинона, које је изговорио пред парламентарном комисијом о истом конфлику, и о улози Аустроугарске. Према «Гану» од 11. маја 1918. Пинон је рекао:

«У најкритичнијим часовима 1914. бечка влада је била себи тврдо увртила у главу мисао да уништи Србију и да «убаци огав у туђу кућу на да на том згаришту пружи себи недово», као што кажу Нијемци у пословици. Недавно је и Болити открио како је Аустроугарска намјеравала да изазове свјетски рат још августа 1913. кад је свим средствима радла о том, да Бугарска не буде кажњена Букурешким миром. На и та прилика је, у ствари, била само једно понављање, јер те исте године, још у мјесецу априлу, хтјела је Аустроугарска загавити у рат зато што су Црногорци били узегди у Скадар. Тада ју је Њемачка уздржала од тога корака, и њемачки министар Јаџов тумачио је у Берлину италијанском посланику Болитиу, да има часова кад државе морају силом бранити своја права. Ударап им није тада пошао за руком, као што ће им пошта за руком послати 15 мјесца, т.ј. у лето 1914.»

Сви они документи бацају такву свјетлост на вајда лојално држање Црне Горе, да само слијени или неваљали могу то држање сумњичити. Да не би отежала ситуацију и примила страховиту одговорност пред цијелим човјечанством за најкрвавији рат, Црна Гора је напустила Скадар који јој припада и по историји и по хиљадама гробова својих синова који леже по брдима око Скадра...

СЛОБОДНА ГОВОРНИЦА TRIBUNE LIBRE

Писну нам из Сен-Фона (Saint-Fons, Rhone):

У даљини и туђини, без својих драгих и милих, овомјесни Црногорци сјетили су се своје славе Ђурђевске и прославили своје криво име како то одвазда додикује Србима свијема и свугдје.

Браћа Црногорци! Видак Рончевић, Саво Радовановић и Митар Никодић, позвали су на Ђурђевдан све овдашње Црногорце на славу; било нас је преко тридесетина за богато опремљеном сирмом. Дивале су се одушевљене здравнице за здравље Краља Господара, владаруке Дома и за будућност личне нам отаџбине Црне Горе и цијелога Српства.

— Ш. Вукоје набројао је све патње и херојску борбу Црногораца; Ј. Поповић поздравно је славио старинама, са жељом да другу славу прославио *онак онамо, у оно мило наше сивијење*. Међу позванима била су и неколика Француза који су се задивили околиној љубави и одушевљењу Црногораца за отаџбином и оваковом поштовању крсног им имена. Војни француски чиновник Сен-брије одржао је дијен говор у коме је изразио симпатију француског народа за све који данас подносе тирјанске окове, али и тврду вјеру да ће, савезничком помоћу, убрзо и на Балкану сијнути суице слободе; француска, рекао је, неће никада допустити да српски народ остане под непријатељем. Моје слабо перо није у стању описати одушевљење којим су Црногорци прихватили дирљив говор овог племенитог Француза.

Све до пред саму вечер ређале су се родољубиве здравнице, кад смо се у најљепшој љубави раздвојили, са жељом и надом да ћемо идући Ђурђевдан у своје слободне крши славити.

М. М.

НАША ИЗЈАВА

— Допис из Америке —

Приликом доласка чланова Црногорског Одбора за народно уједињење у нашу колонију, та господа нам се представиле као родољуби који раде на уједињењу Црне Горе са свима југословенским земљама, и да им је потребан што већи број потписника. Мислећи да

нам говоре из чисте савјести, дадосмо им своје потписе. Откако, пак, дадосмо потписе овим вођама, обратисмо мало бољу пажњу на њих и њихов рад, и није нам требало богзна како велике мудрости да се увјеримо: да они једно говорише и говоре, а творе сасвим друго. Једне грде, руже и убијају, а друге подижу. Данас видимо да они немају никаквог општег циља пред собом, нити им је стало до Југославије, него до тога да поугње своје снагове и да узму «гут тајм», а све на рачун измученога нашег народа. Поред таквих вођа и њихова рада, у нама се буије осјећаји, те не можемо скрштенитијех рука посматрати њихову несавјесност. Ми смо увјерени да њихов рад не иде на наше народно добро. Кад им нијесмо од потребе, неће за рачун да чују, а камо ли да воде рачуна о нама. Немајући никаква ослонаца ни вјере у њих, ми, као људи испуњени некреним осјећајима према свом народу, од данас престајемо бити члановима такозване Организације.

Апелујемо на наше земљаке нишром Америке, и изјављујемо, да се не дамо завести међу оне који се нас хоте да тргују и да нам отимају она наша права која су наши преци на врховне својих хандара извојевали, очували, и нама их у аманет оставили; тому нас учи наша историја коју су Црногорци крвљу писали.

Драга браћо Црногорци! Поштујемо и покоравајемо се законима ове земље, љубимо је као и родну; приступајемо, у што већем броју, да урадимо и удијелимо оном нашем намученом народу. Што се, пак, тиче наше будућности, то је у руке наших Савезника. Очекујемо дан ослобођења, да тада, у загрљају са нашим браћом, ријешимо питање наше народне будућности!

Глобе Арizona, 30. априла 1918.

Чланови Црногорског Црвеног Крста: Нико Мартиновић, Илија Цривешић, Јоко Маровић, Ристо Вучедавић.

СЛУЖБЕНИ ОГЛАСИ

Поштанско-телеграфско Одјељење кр. Министарства Грађевина даје на знање да су у поштанску станицу стигле поштинске адресоване на имена, набројана у овом списку. — Сви именовани могу своје поштинске примити лично, или јавити се (на адресу Département des Postes du Montenegro, Neully-s-Seine, rue Ancelle) и искати да им се поштинске пошле на њихову адресу, па ће им се спровести.

Павле Гвозденић; Радосав Зорић; Данило Кулашевић; Божа Сухић; Војо Војовић; Миладин Мушикић; Јован Ђоновић; В. Медиговић; Андрија Вучић; Саво Капа; Урош Давидовић; Дивна Вековић; Илија П. Вукчевић; Васо Јанковић; Стеван Лукашевић; Симо Вукотић; Ристо Шакић; Петар Поповић; В. Шећеровић; Раде Бошковић; Васо Стевовић; Душан Кртов Стојановић; Филип Пановић; Бранко Денковић; Саво Ј. Кочић; Никола Стојановић; Шипро Рогошић; Марјан Миљковић; Данило Кулашевић; Петар Кокиновић (препоручено писмо).

ПРИВАТНИ ОГЛАСИ

Од стране г. министра Ника Хајдуковића јавља се **Петру А. Пејановићу** да је Андрија Мухић умро у Солуну крајем 1915. године. Покојникови удовица са њеном налазе се у Солуну; здравно су. Дјена зарађују себи издржавање. У њих се налазе и сви документи који се односе на поштинску у Цариграду.

Јован Прља, Cap Martin (France) изјављује најискренију захвалност свијема, који му изјавили саучешће приликом смрти драгога му оца Ђура, који се пресекао у вјечност 26. марта 1918. у Доњем Селма (Љуботин) у Црној Гори.

Иво П. Јоветић, интерниран у Належњуброј 31.228, јавља **Митру Јоветићу** (West Parc Street 116 — Butte Mont) да су дошли здравно, и моли га да пише брату Ђуру да би помогао поврати. Може послати преко Службеног Монтењегине, Genève (Suisse) rue de Candolle 15.

Крсто Попинова тражи брата **Благоја Т. Попиво** кога се прије рата налазио у Сан Франциску у Калифорнији; моли свакога брата Црногорца, који што зна, да га изјави на адресу: Popivoda, В-г саух (France), 9, Cours Gourgue.

Поручик **Никола М. Марковић**, интерниран у Болзогоаси у Угарској, (број 31864) тражи брата Ђура М. Марковића, који се од 1914. није јављао. Био је на раду у Архентини у Јуној Америци. Ако ко што зна, моли се да јави на Службеном Монтењегине, Genève (Suisse) rue Candolle 15.

Васо Мартиновић, интерниран, расписује за **Јована Бошкова Мартиновића** из Бајина, који се налази у Калифорнији. Моли да му се достави ова адреса: V. so Martin, H. B. N° 4240, Baraka 32, С-ура П. В. до-за-своу (H. B.erie).

Илија Миоковићу — ? Како да вам, г. Илија, пошлемо два Калачара, кад у њему цијело означени адреси, нити сте послали паре за поштарине?!

